

ЦРНОГОРАЦ.

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 23.

На Цетињу, у Суботу 26. Јунија. 1871.

ГОДИНА I.

ЦРНОГОРАЦ излази један пут недељом. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. ф. 6; по год. 3; четврт год. ф. 1. 50. н.; — За СРБИЈУ год. ф. 7; по год. ф. 3. 50. н.; четврт ф. 1. 75. н. — За све друге земље год. ф. 8; по год. ф. 4; четврт год. ф. 2. — За огласе плаћа се за ред 5 новчића. — Дописи, предплата и све наручбине шљу се уредништву на Цетиње преко г. Петра Рамадановића у Котору.

Цетиње 24. Јунија.

Свршетком овога мјесеца истиче претплата свијема опијема, који су се претплатили на прву половину године, или на другу четврт, т. ј. од Априла на до краја Јуна. С тога умољавамо гг. претплатнике, да изволе на вријеме половити претплату.

Почетком Јунија, ако Бог да, намјерни смо учинити њеку измјену у листу, која ће, увјерени смо, јако задовољити и наше читаоце и свакога пријатеља озбиљна рада, који се почео и у Црној Гори развијати. Задовољни са досадашњим одзивом народа српскога „Црногорцу“, а са изгледом и на већи још, ријешили смо се, да с почетком другог полгодња, од 1. Јула, издајемо и један књижевни лист, који ће сваке недеље ићи уз „Црногорца“, на смо га због тога и назвали лијепајем именом

„ЦРНОГОРКА.“

У овоме листу доносићемо ствари научне и поучне, путописе, приповјетке, пјесме и т. д., а умодили смо наше најбоље књижевне снаге, да нам помогну у овом новом раду.

Ми смо најјаче убјеђени, да је овакав лист потребан за ове крајеве народа нашега, је је српска књига најслабије одомаћена. С тога ћемо и сада још немогу увијек бирати према тој циљели, да се читање овђе, у Босни, Далмацији и т. д. омили, да се родољубско осјећање негује и ум обогати кориснијем знањем. А да би могао сваки овај лист набавити, ставили смо му цијену са свијем малу, ову:

Ко хоће само „Црногорку“ платиће за по године од 1. Јула до нове године 1 ф. 50 новч., — а претплатници „Црногорца“ платиће за „Црногорку“ само 1 ф.

Претплату на „Црногорку“ примамо само на читаво по године.

Издавањем „Црногорке“ добијамо и у „Црногорцу“ више простора, јер ћемо „Подлистак“ са свијем изоставити, те ћемо тако моћи доносити више ствари, које су до сада или изостајале или скучене биле.

До родољуба нашијех стоји сада, да ову добру вољу нашу што боље и сјајније остваримо. Ми се у њих уздамо!

Цетиње 18 Јуна.

Уредништво „Црногорца.“

НОВИ ПОЈАВИ.

По ономе, што се на искоку догађа, кажу скоро сви листови, мора доћи до сукоба. С том увиђањошћу не може се баш нико хвалити. Угњетени народи морају се ухватити у коштац са онијем, ко их угњетава. То је јасно и сасвијем разумљиво. То доноси само стање ствари и њезин развитак.

Народ, који види, да му је смртоносно стање у којем се налази, и са пошљедном снагом, која му је заостала, устаће да се ослободи тога стања. Наш па и сви народи у Турској морају то исто чинити. И то не само ради њеке олакшице своје, него ради коначнога спасења свога. О „интегритету“ Турске могу мислити само они, који су научили да млате празну сламу. Кажу да је јевропске дипломатије посао, да пазе на то и на њеку „јевропску равнотежу.“ Осим њих има доста људи, који њима мајмунишу. Но народи, који осјећају бич Турски незнају и не могу и не смију знати за те лаждије, за „целокупност отоманског царства.“

Ослобођење, савршено ослобођење — то је и прва и пошљедња, то је једина пцјљ којој они данас морају тежити.

Дипломатисање је мрско усмициренијем народима. Мрско им је јер им је оно учинило доста, да се још нијесу ослободили, и јер оно хоће што никако не може бити т. ј. да и ми и Турска заједно живимо.

Није дакле никаква новост када једне или друге повинекажу: на истоку се опет мути, на истоку ће бити окршаја.

Биће, јер мора бити. Само је питање кад? и како?

То су два питања с којима хоћемо данас да говоримо.

На прво питање са обзиром на данашње тако зване нове појаве, могао би човек лако ухитрити да одговори: сад или никад.

Мисирски вице краљ стоји у жестокој опреци са султаном. Турско-мисирска размирица не само да није легла, него је данас запетија него икада. Ово је факт, који се не може порећи. А и зар може другчије бити? Вице краљ се наоружао до зуба и он је почео у велике да зида три тврђаве. Може ли дакле прегња султанова одвратити њега од великога умшљаја, њега, који хоће да буде независан и који има довољно снаге, да буде то што хоће? До сада су га и могли искрени пријатељи султаноци, а његови привидни одвратити од тога, али данас то није више могуће, јер одустати од спреме и шта више порушити све оно, што је подигао, то значи бацити милионе у море, значи пропаст краљеву у земљи и моралну смрт у свијету.

Нека привидну попустљивост вице краљеву тумачи ко како хоће, ми смо најтврђе убјеђени, да је неизбјежан одсудни мегдан између Мисира и Турске, и то не само по жељи, него што рачунамо по фактима.

И није само Мисир, који је тако рећи већ потргао мач на Турску. Грчка не стоји ни мало боље. Порта јој не прима њезина нова посланика, а она је позвала и онога, који је био у Цариграду, — Рангабу. И тако је прекинута сада свака свеза између тих држава. Ми полагамо много на те државне форме, али нам је светиња осјећање народно. Јели могућно, да народ грчки није осјетио увреду, коју му је надула порта нанијела тијем?

Порта неприма грчкога новог посланика због тога што је он био наклоњен крвскоме устанку. А шта мисли порта? Мислила она, да има и једнога Грка, који није за своју робујућу браћу? Ако збиља вјерује то, нека трза мач, па ће се брзо о противноме увјерити.

У таквоме стању у каквоме се налази Грчка према порти и према својој робујућој браћи, можели она, да се не ухвати за руку са Мисиром, па да заједнички заједничкога непријатеља сможде?

Не можемо овђе ни Румунију мимоћи. Њој пријети Турска због тога што она трпи у земљи људе и друштва, која раде против опстанка Турске. Хоћели се Румунија побојати тога? Ако ти људи и та друштва раде против опстанка Турске, то они раде колико за своју — бугарску — толико и за румунску корист. Румунија има исту пцјљ коју и Мисир. Употребили дакле Турска снагу против ње, шта јој

је прече него да скочи заједнички са Мисиром и Грчком против старога душмана свога.

За Црну Гору и Србију треба ли да и говоримо. Црна је Гора показала, засвједочила је крвљу својом и јуначкијем дјелима својима готовост своју. Она држи убојну заставу увијек у руци и свакога је часа може развити. А Србија, зашто је и она толико година прикупљала снагу своју, зашто се толико спремавала, толико оружала, него за ту исту пцјљ. Нема тога који може вјеровати, да је народ у Србији кадар гледати општу борбу, а да не полети и он у њу.

Ово смо само изређали тврђаве наше, које су око Турске. А шта да кажемо за унутрашње стање у Турској? Наш народ у Босни, Херцеговини и Старој Србији, наша браћа у Бугарској, наши дивни јунаци у Арбанији, то све стоји као заплата цулка. Муке које они сада трпе превршиле су сваку мјеру. Турци пале, плачкају и убијају у кући и на улици, у пољу и ће стигну свакога без разлике. Двадесет и два прва Арбанаса прогнаше у Азију; устанак њихов још није угушен, Турчин им још стоји за вратом, а Арбанас је љута гуја.

Да не дуљимо на дугачко. Ово су нови појави на истоку, из којих њеки предкажују скоро буру. Ово ваља свае да зна, па му је онда лако одговорити на питање када? Када ће доћи до окршаја с Турском.

Ми кажемо то може бити увијек, може сјутра, може и данас.

Али како? То нам се питање чини много важније од онога првога.

Ми смо више пута на и пошљедњи пут казали, да нам се чини највећа несмисленост, ако нећемо то још и другчије да крстимо, чекање на згодне прилике, на прирашћење снаге наше. Не видимо ли ми, да нас све више нестаје, да нам браћа наша сваки дан гину и пропадају и то ни зашто друго, него што чинимо све једнако у стању, које није за живот. И не видимо ли ми, да не може бити згодније прилике од те, када су већ свијема дошле виле очима, када је већ свијема догорело до ноката, када је сваки радији и да јуначки погине, него да срамно под мукама турскијем испушта душу Устанимо! Устанимо сви, и онда неће више нико питати: како ћемо?

Наравно, ми признајемо да могу и ови дани проћи напрасно, при сјем том, што је наступило за Турску овако смртоносно, а за нас овако спасоносно стање. Но до нас стоји да не прођу. Ено Бугара, који увидише да им не вриједи више ништа чекати, показаше нам шта ваља да чинимо. Прокламација је њихова израз пошљедњег прегнућа. Они могу успјети, и дај Боже, али могу и онет насти. Бездушници ће се тада смијати и још ће им и образ поднијети да разметљиво вичу: ето како бунтовници воде народ у пропаст! Али устанимо сви заједнички, на ће и Бугари па ћемо и ми сви с њима бити спасени.

Имамо ми и с киме и с чиме, није нам и ниције нам не треба. Што год нас је сви под једну заставу, што год имамо све на једну гомили. Сваки од нас има по њешто. Дајмо све за народну борбу. Зар су драгоцјеније пласни

ве царс, које отац сину оставља, него златна слобода, коју ће очеви оставити у напљедство ђаци својој?

Задахнимо се једном сви овиме мислима, имајмо одважности и пожртвовања, па ћемо престати с жадањем и почећемо и ми живити.

ДОПИСИ.

У КОТОРУ, 18. Јуна. — Не могу пропустити да вам у кратко не јавим, како је неописано велика радост била у нас јуче када чусмо, да је Њезина Свијетлост кнегиња Милена родила сина, да је Свијетли кнез добио напљедника, да је Српство добило нову узданицу.

Одмах како је дошао глас о рођењу, пуко је 21 топ, и то је било прије 6 ура, и већ је тада вас град знао о рођењу напљедникову. У осам ура дао је г. Вуко Петровић испалити други 21 топ, а Никола Стефановић још 21 и Ристо Милић други 21 топ, и пошаље њих још толики други, тако да пуцава никако ни престала није. Брда су се чисто ломиле од силне грмавине. Пиће са свију страна слало се, да није ко хоће, и пило се и веселило се једнако како одавно није.

Г. Перу Рамадановићу заступнику црногорском, дошло је управитељство читаонице и „Јединства“ да честитају за срећно рођење, а и остали грађани непрестано су се измијењивали. Г. заступник извјестно је за тијем Свијетлога кнеза на Цетињу о овоме.

Са ускликом, који се ори у нашем граду завршујем ово неколико ријечи: Живио кнез! Живио његов напљедник!

С БОСАНСКЕ ГРАНИЦЕ, 14 Јуна. — Ту скоро писа сам вам, да су њеки родољуби поводом унутрашњи тренга и вјерозаконски разлика њеко друштво основали, те да покушају, не би ли буд на који начин несрећном народу доказали, да су сви браћа и да закон никакве разлике не прави.

Тај одбор састоји се у први мах из 30 другова међу којим има уз највећи број Срба православних неколико Турака и Католика, но све по народности Срба. Одбор нема никакве политичке задаће, особито онакве што би државном закону противно било, шта више свој је дјелокруг у толико развијо, што и самој држави угодно бити мора, јер се на унутрашњем миру и развјетку ради.

Одбор поставио је себи за дужност: да по могућности ради и народу доказује, да закон никакве разлике не прави, и да је онај мухамедански исто онако добар, као што је православни или католички, да су сви рођена браћа који једним говором говоре и на једном земљишту живе.

По могућности уклањати страни утицај и пострекавање народа.

Доказивати народу да ће у промијени господара сваки господар своје имовине остати, да се у ничију имовину, као ни у његове обичаје ни закон дирати неће.

ПОДЛИСТАК.

КАРЛ ФОХТ О ФРАНЦУСКО-ПРУСКОМ РАТУ.

(Наставак.)

Не независно од гажења народних права, Фохт држи да је присједињење Елсаса у политичком смислу врло глупо. Ђерманија ствара у елзасцима себи непомирљиве непријатеље; постојани надзор над њима ослабиће је. Непрестане завјере, енергички устанци могу да потресу из основа сав Ђермански савез.“ Француска неће пропустити ни једног згодног случаја а да неучаствује у коалицији, која буде састављена против Пруске. Елзасци емигранти постаће политички агенти с том задаћом, да дјешу против нас буну.“ Поставимо да је Француска побједила и да је њена војска ушла у Ђерлин ће чека закључке велингбершког мира, по коме французи узимају Ђерманију лијеву обалу, против воље како местног, тако и цијелог њемачког народа. Поставимо да смо платили контрибуцију ра збојничких размјера и да су напосљедку побједоносни батаљони оставили наша поља, „опојени радощу и оптерећени пљачком“ као грци после тројанског рата. Ми лежимо у праху, у крајној слабости; наше је благостање пропало за много година: по шта за тим? Ја велим, да

Да није истина што се природу особито мухамеданцима доказује, да ће сва своја добра изгубити као и вјеру преврнути морати, ако Босна српска буде.

Доказивати да нико под никога подпасти неће, већ да ће сваки једнак бити, и да ће народ сам свој господар, као и ковач своје среће бити.

То вам је у главно задаћа одбора, који је већ свој рад поставио. Одбор је овако устројен: одбор нема није сједишта као што ни чланови окром председника и извјештача; један за другог непаду, већ сваки члан има свој делокруг, и он има право помагача тражити колико више може, који ће исто као и он радити. Сви чланови знаду за председника и овај за њих. Писма не пишу се никакво, већ ако се што председнику доставити има, то се мора лично кроз поуздане и за то одређене људе учинити. Председник мора за све нове чланове знати, а ови за председника никакво.

Друштво не разполаже с никаквим иметком, нит ко што проневерити може. Сваки тропи из своје кесе, а за листонине међу чланови између себе нуждну своју за подупити.

ПОД ВЕЛЕБИТОМ на Видовдан. — У повјесници свјета, често вјекови прелазе преко живота једнога народа, на не могу да загладе погрешку и несрећни догађај једног јединог дана. Догодило се више пута, да оно што један народ кроз више вјекова сагради, разруши несрећа једног јединог дана: Само једна несрећна битка, нанесе несрећу за читаву будућност једнога народа.

Вријеме пролази, година за годином, дан за даном, и ево скоро завршиће се пет стотина година, како ојађени Србин очекује кобну судбу на Косову; и тако пет стотина година прође преко очајаног живота српског народа, од несрећног Видовдана — па ето никако да Србин подигне главу, никакво да извиди гдњу рану коју му несрећно Косово зададе.

Кад Србин помисли на несрећну косовску битку, на кобни Видовдан, — кад себи представи патње и невоље свеколиког српског народа, што их вјековима све од Косова подноси — то му крв у жилама застати, орцу му се спаменити, а душу му туга обузети мора. Али кад му у тој највећој тузи, као мјесец изпод првог облака, изађе пред очи јуначка и слободна Црна Гора, која никад своју слободу уништити нехтеде, а к тому кнежевина Србија, то опет ојађеном Србину она његова негдашња величина и слава пред очи долази, и мисли му покреће, да ће скорије српска слава васкрснути.

Наш српски народ у опште, приписује прву пропаст своју пакленој судбини, и као да се кроз пуних прошалих пет вјекова ничему научно, нит увидио није, што је узрок био, те српство онако нагло пронаде. Све што се у свјету догађа има свога разлога. Само они народи, који те узроке разчитати не могу, који нијесу у стању, да у свјетској повјесници увиде њеки умни састав, ти су подвржени слабости и сањарији, и вјерују у судбину. Код умних и образованих народа нема случајности, нема судбине: све има свога узрока и свога разлога. Ни про-

је недостојан поштовања онај од милаца рајских области, који неби показао тежње да се наново врати у предјеле Ђерманије; да је пререзе достојна влада која би се одрекла покушаја да ма како дође до присједињења отргнутих области и не би хтјела да угоди народној жељи да живи под једним кровом са пређашњим својим земљацима. Кад су народ и влада у таквом положају, они су дужни да се свима силама боре с онима, који су против народне воље.

Присједињење Елсаса може дати сладке плодове за пруску владу, али горке за народ. „По томе имену, вели Фохт, — за апаратом Бизмарка и Молтке скрива се још жеља да овјеквјече у Ђерманији гвоздени вијек милитаризма, а да је држе под војничком пруском диктатуром. Помињао сам неколико пута у прошалим писмима, да Бизмарк при свима уговорима брижљиво скрива ма какву зајеву за будућу свађу: у прашком уговору — Шлезвиг, у сјеверо-њемачком савезном уговору — Луксембург, у трактатима 1866. г. — линију Мајна. Све су то кукице о које се може објесити милитаризам и трогодишња обвезна служба. То је страшило нужно за то, да би изнудили од народа и његовијех преставника пристајање на повисавање војничког буџета сваке године. Свако то нерјешено питање, сваки опасни положај даје право рећи: „ми треба да смо ору-

паст српска на кобном Косову није случај и судбина, већ има свог дубоког и јасног узрока.

Наш српски народ у своје прјесничком духу, изнио је на среду и то у живом погледу узоритост и јунаштво Милоша Обилића и његова два побратима Ивана Косанчића и Милана Топлице, као и покровитељ, лукавство, себичност, и издајство Вука Вранковића. Код Милоша и његових другова означаје наш народ наше врлине, узоритост и поштене, а код Вука Вранковића и наше несрећне мане и недостатке.

Даклен није крива судбина, што је наш српски народ на Косову изгубио своју државу, и дошао ронства, већ је крив народ, што се од једног јединог Вука упронасти и продати дао. Ни дан данас не стоји кривица до самог српског народа, што овај још робује под разним туђинским господарима, већ је кривица до његових изабраника, који кад само своје користи заступљене виде, свој народ у позадак турају, као и сваки слободоумни појав у њему угушују. Узмимо на примјер наш народ у осуђеној Босни и ту је очевидно, да му његова рођена браћа ронске окове на поге набијају, и све то-вешма га у мрак турају. Босански величани то су грдни одајници — срамни бегови и аге, као и себични изроди и шапаритско свештенство, који гдје год узмгну народне користи у позадак бацају, ако само своје и најмање користи виде.

Даклен и овај Видовдан 482 пазље косовске битке и српске пронасти прође, и ојађено српство разкомадано и у ронству затече. — Да ли је ово последњи, — или ћемо још који претурити, и жељног уједињења, и жељне слободе невидити? — Ако смо људи и ако се народом позвати можемо, то треба да се прегне, те да се ослободимо, или да коначно пронапемо. Држим да нема више Србина који ће се из братске слоге лучити, а ако се гдје који изрод и деси, који ће о новој пронасти народа радити то треба да га народ презире, а проклетство ће му па врату остати. Наше је вријеме већ одавно при-сјело, а они који говоре, „још није вријеме“ нека од суве болести помру, као што и противници српског народа, — наиме Мађаре желе, да српског народа самог од себе нестане.

Црна Гора камена стјена, гдје светиња српства почива, све му је српству нада, за то вам шаљу браћа из јуначке Лике братски поздрав, да Бог даде да се другог Видовдана у Призрену састанемо, да оћерамо кугу с огњишта нашег.

У ТРСТУ, 11. Јуна. — Читајућ руске и аустријанске новине рекао би човек да ће скорије између те двије државе до сукоба доћи. Аустрија, којој је мир, као гладном човјеку намадић хлеба нуждан, као да Русију позива, и сукоба тражи. Чули сте како Турска све Пољаке из службе, као и из земље гони, а Аустрија исте прима и у Галицију настањује и проти Русије са истим демонстрира. Све новине на пречац говоре, као да Турска Пољаке на захтјевање Русије, њезина посланика из службе одушта, и из земље гони. Вјерујте да су то гласови без икаква основа, јер је баш Русији врло угодно да се исти Пољаци у Турској баве,

жани од главе до пете, јер пас окружују непријатељи, војнички сусједи.“ Несносно је слушати кад почну булазити, да је пруска војничка администрација само за случај заштите, а не за папад коме је цијељ заузимање земље; рат 1866. г. кад је војска пошла у рат, довољно — веле потврђује то. Така увјерења доказују само, да удари, који служе као монах за народно-либералне тичице, могу бити и неосјетљиви. Не, свеопшта војена покорност, су рукама једног лица које решава питање о рату и миру, организована у системи која је сплетена хиљадама преплета с васпитањем народа, — служи као страшном оруђе за завојевачке цијељ; она може бити лишена тог карактера само онда кад право рата и мира буде дато не једном лицу, већ цијелом народу и његовим преставницима.“

„Кад би ја био пруско њемачки министар, као што је Бизмарк, рекао би себи: то је најбоља државна машина каку је само могуће замислити. Починићу с азбуком, људи се навикају да све везују са трогодишњом службом „солдатском, која је продужена, улива покорност неразвитом човјеку које се не може да отресе цијелог живота. Трогодишњу обавесну службу треба, па ма шта било, одржати и распростра-нит по цијелој Ђерманији; она чини те људи попуштају у корист захтјева више државне мудрости. Али има несносни људи који неће то

јер су и без тога свега кроз које какве своје поступке сваки углед и уважање са свим изгубили, и свему свијету посвједочили, да још слобода у никаквом погледу достојни нијесу. (Наш дописник преређује. Народ је сваки за слободу а грјехове његовијех несретника не треба њему приписивати У.) Народ који љуби своју слободу, томе и другога слобода угодна бити мора. Пољаци у Турској то су на против показали. Они бар под видом за слободу своје домовине заставу развише, и кад им је њихово подuzeће трајаво испало, то смо баш те слободоумне Пољаке видели, гдје се под заставом глупости, проти слободе, и проти своје бугарске и грчке браће боре. Ми Срби барем нашу гољску браћу, као и њихову судбину из дубљине срца и душе сажаљевати морамо, јер је њихова повјесница нашој у многим палика, јер смо на један и исти начин пронади и слободу изгубили, а тому је узрок наш унутрашњи раздор, неслога и лукави сусједи био. Имали смо доста времена да се чему научимо, а тако исто и наша славанска браћа Пољаци. Али је видно да се све на једном мјесту стоји, и да се по ономе староме путу напред иде. Пољаци и сами признати морају, да су им, колико својој толико и других Славена слободи криви претераност (фанатизам) вјероисповједи, код њих је мах престо. Они свакога ко се папа неклања као овога непријатеља мрзе и презиру. Страни утицај имао је слобода улазак и слободно кретање на пољском земљишту. Странци особито лукавство Наполеоново и римпале нису за тим тежили, да католицизам унапреде, већ су тежили да бједне Пољаке поцјепају, и затуне у пади да ће с тим Русију ослабити. Али као да су у свему све у корист Русији радили, а Пољаке су коначно уништили.

Аустрија у своје данашњем положају може употребљавати, сваке начине не би ли буд како своје стање поправила, јер уједињење Немачке никако изостати неће. Али Пољаци ако се свога досадашњег проклетства држали буду, то не да ће им Пољска са свим изгинути, већ могу и остало Славенству вред нанјети. Пољаци треба да се угледају на Чехе. Они свој поса раде своја права траже, а с руском браћом чувствую, јер су увјерени да је само Русија у стању њиховом врагу погом за врат стати. Држим да никако врјеме далеко није, и на граници Галиције породиће се важни догађаји, а за Славјане куцну ће час боље будућности; ако људи буду.

Из ПОДГОРИЦЕ, 19. Јуна. — Нијесам вам већ одавна ништа одавде писао, а и кад год сам вам што јављао, то бјеше само о невољи сиротиње раје, која заман изгледаше зору свога сретнијега живота. Но сво ме данас са ријечима пунијема радости, ево ме данас да вам јавим о весељу, какво се у нас никада виђело није.

Још прегјуче, у четвртак, онога истога дана, који је код вас весело освануо, стиже нам глас, да се родио вјазу нашљеник. Какво осјећање радости обузе срце наше! Мени је тешко то изказати, али ви ћете нас разумјети, када замислите, да ми у овоме тежном стању, у Турској врло ријетко или скоро никада радости

да поњају и који налазе подпоре у народу, јер апелују на повчане сумс. За ту црјељ да направимо неколико тачака — оне ће у свако врјеме послужити као туча на политичком пољу, а у извјесно врјеме може отуд произаћи и бура, — постарјмо се да дамо уговору мира такав облик, да би се у њему садржавали задаци не само вјероватног, већ и математички вероватног рата. Ништа тако не годи тој црјељи, као олузимање француској њених области. Чим се претресање само такне војничког буџета, ја могу лично, или помоћу ма каког Бенигсена или Михеља да изнесем читаву хрпу опасности, које нам грозје од Француске и тражеоце да држим и у мирно доба у својој строгости ратног положаја.

Са своје тачке сматрања Визмарк је са свим прав: присједињење туђе области даваће свакед довољно таког запаљивог материјала, који ће подржавати равномјерно радњу његове војничке (или што је једно исто) државне махине.

Нема сумње да ће одузети дјелови француске територије ући „де јуре или де факто“ у састав Прајске. О политичкој самосталности Елсаса неможе бити ни ријечи; његова ће самосталност бити много мања но самосталност коју су сачувале немачке државице. „Смијешно је, вели Фохт, — слушати кад стану говорити, да ће Елсас бити сједињен не с Пруском, већ с савезом. То је све једно: „бланк бонет и бо-

немамо, и да је ово сретни дан и догађај, коме се сваки Србин радује.

Да вам дакле кратко кажем, како смо ми тај дан озље прославили. Од дужега времена бавио се овђе црногорски заступник из Скадра г. Перо Пејовић, њекијем комисијскијем послом. И тако се искупило одмах, како нам дође она радосна вијест, код њега. Колико је подјејствовао онај радосни глас, види се још више и по томе, што је било дошло код капетана Пера и више Турака и Арбанаса. Ми смо се тога цијелога дана веселили и провели у одушевљеноме разговору о сретнијој будућности нашој.

Сјутра дан, у петак, било је благодарјење Богу на његовој великој милости, у нашој православној цркви. Три су свештеника свечано одслужили службу божју.

Кад смо излазили из цркве обвеселили смо се још већма. Тамач тада дођоше наши јуначки Пипери около 50 на броју са пушкама острагушама на рамену, су два официера своја, Пуко Мишић и Гавро Стефанов. Они чуше за весеље наше, па дођоше да братски учествују с нама. Дивно ли је било погледати онијех педесет српскијех јунака са свијетлијем оружјем у Турској вароши! Нама је било милина их гледати, а како је било турској војсци, која је онђе под шаторима лежала, то она зна.

И сада сви скупа ми подгорички Срби и Црногорци Пипери посједасмо и веселисмо се вас дан. Капетан Перо спремио је пецива и вина у изобиљу. Писмо и веселисмо се и здрависмо и казивасмо као браћа жеље, које сваки Србин храни, на које ће ако Бог да умјети и остварити.

Ја сам увјерен да ћете оваквијх гласова имати са свију страна, на с тога нека је оволико доста од мене. Овај дан остаће увијека у нас као најмилија успомена, јер од како је Зета постала несретна Зета, овако весела дана није имала.

О другијем повостима, идући пут.

ЦЕТИЊЕ, 25. Јуна. — Ове и прошле нећеље свршени су испити у овдашњој основној школи и у Богословији.

У трећем и четвртом разреду, ће је учитељ г. Гавро Пешић, испиао је испит како се само могао желити. Не само да су ђеца добро знала предмете, који су им предавани, него су, што је особито лијепа појава, са лакошћу и разумјевањем ствари одговарали на свако постављено им питање.

Тако исто добар испит показао се и у првом и у другом разреду, ће је учитељ ђакон г. Филип Радичевић.

Дјеца наша показују особиту љубав к науци и труд, који није обичан. Нека се овјем користи наши учитељи, који су показали јасно да ове године нијесу жалали труда, па је сигуран успјех, који се жели, и плод који је потребан младој просвети црногорској.

Са истијем задовољством и похвалом морамо се изразити и о успјеху, који се показао и ове године у нашој Богословији. Доста, кад се узме у обзир, да наши Богослови долазе у Богословију, пошто сврше само четири разреда

нет бланк.“ Ја се живо сјећам читавог низа карикатура из „Kladderatsch-a“, које представљају савезног канцелера (Визмарка), и пруског министра (тог истог Визмарка), који ступају у преговоре и дају један другом писма по поводу Лауенбурга. Ко поставља чиновнике? Глава савеза. Ко издаје законе? Глава савеза. Ко је глава савеза? Пруски краљ. Ко управља савезним пословима? Савезни канцелар. Ко је тај савезни канцелар? Пруски министар-пресједник.“ Очеvidно је дакле да је за Елсас све једно, дошао у састав савеза или Пруске. Ако дође у састав Пруске, положај ће му бити мало споснији, јер ће имати право да шиље своје депутате у пруску палату; међу тну палазећи се „де јуре“ у почињености савеза, он опет зато остаје „де факто“ под влашћу Пруске, али без права да може шиљати своје посланике у палату.

Од свију штетних посљедица данашњег рата, ваља сматрати као најштетнију посљедицу за Јевропу чисто механичко и милитарно уједињење Берманије под мацем пруске диктатуре. Довољно је површно погледати на нову конституцију ђерманског савеза, да би себи представили у правој боји карактер и цијељ тог уједињења. Плаћене немачке публицисте и философи на пому Штрауса могу се радовати што се напољетку испуни, на још са похвалом тачношћу, пламена жеља Филте-а, најпаветнијег патриоте и највећег мишљача XIX. вијека. Али

основне школе, онда се мора признати, да ученици напредак свакога изненађује. И што смо рекли за ђецу у основној школи, то морамо исповједити и за ученике богословије, само још у много већој мјери. Нема код њих учења ријечи, које сутра већ могу извјетрити, него све бива са разумјевањем, које је најбоља свједочба о развијању мишљења њихова. Видећи овај успјех тешко нам је вјеровати, да је бољи и онђе, ће ђаци и спремици, са вишим школама долазе у Богословију.

Нека ова воља и труд и љубав к напредовању подржи и код учитеља и код ученика, па је цијељ постигнута.

— Прије десетак дана имала је војска његушка и цетињска маневру на пољу ловћенском. Маневри је присуствовала и Његова Свијетлост, кнез Никола са великом пратњом са Цетиња. Маневра је по суду зналаца испала са свијем добро и војници су за цијело врјеме са најбољом вољом вршили свој посао.

На истоме мјесту наредила је Његова Свијетлост објед за цијељу војску, који је у најпријатнијем весељу прошао.

ЦЕТИЊЕ, 25. Јуна. — Наш Дубровник изгубио је скоро у раном цвијету његове младости једног врлог и дичног сина у попу Ловри Кукуљици професору богословије и народном врједном списатељу и жарком пријатељу; па ево сад опет мораде се облити горјиком сузама за другим својим вршним и ученим суграђанином Франом Гргуревичем професором на ондјешњој гимназији, који је пре неколика дана преминуо у 40. години свога живота, трудећи се као мрав около науке и одгајања далматинске омладине, и живим чувством љубећи све што бјеше народ. Бог им дао покој вјечни! Лака им црна земља, и вјековит спомен у народу!

И Рисан може топлу сузу пуштити над гробом Велимира Ђеловића, који је прошастог маја мјесеца у далелој Калифорнији у граду С. Франциско преминуо у 35. год. свога живота. Овај се младић родио у Рису, и изучио у Тријесту код свог биједног оца, који и сад тамо живи. Године 1856, отишао је у Америку и тамо као публициста врло на глас изашао, и донста лијеп друм својој сјајној будућности разврторио. Смрт му је тај пут претргнула: смрт му је млађахној доби цвијет живота узабрала, лака му она земља, која нам његове кости у далеком свијету крије!

И у Новоме Саду, немила смрт угрabila нам је једног ваљаног и марљивог радника на просвјетном пољу у најбољој доби живота, — Гавриловића управитеља новосадске гимназије. К толикијем сузама над његовијем гробом, придружимо и ми нашу топлу сузу и желимо му вјечну намет!

— Сходно телеграму из Ботора од барона Родића Њ. Свијетлости под 17. т. м. управљеном, који је донешен у прошлом броју нашега „Црногорца“, изишао је споменути барон Родић с пратњом у пећељу 21. текућег на Цетиње, где је сјајно дочекао био, те је по том свечано кнезу Николи изјавио честитања од стране

ако публицисте називљу јединством резултате, које сад достигла Берманија, то нека се они њиме тјеше — Фихте је проповједао са свим друго. Он није желио таког јединства, и на сву прилику презрео ли свакога, ко би и помислио да његовим именовом освешта ову појаву грубе силе с једне стране и политичку глупост с друге. Прегледајући практичке путове за уједињење, Фихте је поазвао на Пруску као на таку државу, која би могла својом иницијативом учинити велику услугу Берманији. Али сва је његова привата више или мање случајна програма уједињења. Уједно с тим Фихте је захтјевао како од Пруске, тако и од свију малих немачке усамљености. Берманија... то је једна и не раздјелна породица тевтонских народа, чија глава дужна је да васпитава своје чланове у слободи и самоуправи. Насљедство власти не треба да има мјеста у уједињеној Берманији с тога, што се способност управљања неможе предводити по наследству, а с друге стране управљач треба да доведе народ до тог ступња политичког развића, да би он могао сам собом управљати. Таким начином програма уједињења коју је предложио Фихте, носила је у себи идеју непрекидног развића наравствених сила Берманије, подпуне политичке слободе и ауторитет власти није био ништа више, већ привремено оруђе тог прогресивног покрета.

Њ. Велич. цара Фране Јосифа, што је Бог усрећно Црну Гору оmlаdком Петровића дома и њезинијем нашљедником. Барон Родић бавио се овде све до 22. тек., те је истога дана ранијем јутром одпутовао опет у Котор. Његова Свјетлост одликовала је барона Родића овом приликом приогорским орденом за независност I. Степеном, а његова првог савјетника г. Поци-а и пресидјалног секретара савјетника барона Пашкотинија II. степеном истог ордена, најпосље и Родићева ађутанта падпоручника Штап-дела III. степеном. Такодер и пуковник дубровачки г. Мајина, који је у друштву с Намјестником Родићем овде био, одликован је II. степеном вишеспоменутог ордена, а његов ађутант надпоручник Јован Курија III. степеном.

ЦЕТИЊЕ, 25. Јуна. — Пошто још једнако стижу честитке Њ. Свјетлости и толико их има, да неможемо све саопштити, то допосимо само још неке телеграме и на крају писмену честитку општине добротске из Боке Которске:

Из СКАДРА. — Његовој Свјетлости кнезу Црне Горе.

Спјешним најпонижније изјавити Вам моја честитања на заиста пресрећном догађају, чим сам о истом обавјештен био.

Рид, консул инглески.

Из ЦАРИГРАДА. — Књазу Николи.

Радујем се с Вашим вјерним Црногорцима и хитим поднети Вам моја срдачна честитања с најдубљим поштовањем

Христић, српски заступник.

Из БУЈУКДЕРА (Цариград). — Књазу Црне Горе Николи I.

Изволите примити моја искрена честитања, па догађају, који усрећава Црну Гору. Срдачно се радујем срећи.

Игватијев.

Из ХЕРЦЕГ НОВОГА. — Свјетлом књазу.

Одсутан не могах част имати са Новљанима честитати Вам нашу српску радост. За то најоданије честитам и желим да буде достојан нашљедник. Живили!

Капетан Дубоковић.

С ПРЧАЊА. — Свјетломе књазу Николи I.

Радују се Прчањани ради порода, што Бог подари Вашој Свјетлости. Честитају и желе, да буде на дику и славу славјанском народу.

Начелник Верона.

Из ПЕРЕ (Цариград). — Војводи Пламенцу.

Чусмо за сретно рођење младога књаза нашљедника. Необична радост обузела је нас све Црногорце, који смо овђе. Та цијело се српство весели данас са нашијем витешкијем књазом, коме нека Бог да, да ослобођено и усрећено српство преда своје младом соколу. Живио!

Капетан Јовичевић.

Из ТРСТА. — (Преко г. Илије Рамадановића.)

Велику радост и весеље славне књажевске обитељи и свега црногорскога народа сви овдашњи Славјани примише са особитом радошћу. Са најживљим одушевљењем ускликују: Живио новорођени књаз-нашљедник Црне Горе, славни потомак Душана и Лазара, тврда нада свега југославенства! Живио много љета!

Никола Трипковић.

Из КОТОРА. — Г. Сундечићу, тајнику Његове Свјетлости.

Одсутан тек сам данас дознао веселу вијест о рођењу нашљедника Њ. Свјетлости, књаза Николе. За толи радосну пригоду молим Вас изјавите моју најискренију радост Њиховим Свјетлостима кнезу и кнегињи просећи у Бога, да поворођени буде вјерни тумач славних почетака Његовога јасног оца за дику и понос Црне Горе и Славенства. Живио!

Лука Трипковић помор. кап. из Доброте.

Из БУДБЕ. — Његовој Свјетлости кнезу Николи.

Изволите милостиво примити најсрдачнија честитања на срећно рођење нашљедника. Живио, надежда српска! Свој до усрећио! српски род прославио!

Најоданији поштоватељи
Прото Русовић, поп Миџор.

Из ОСТРОГА. — Ваша Свјетлост.

Јуче примисмо највеселији глас овога свијета. Сваком се Србу жеља испуни. Свуда је највеће весеље. Наша је чета фронтом паљбу чинила. Од весеља река би да је и гора пропојала. И Срби, који су из турске границе, и који су путовали преко наше земље и они су велико весеље чинили. Живио нашљедник. Живио! љубећи ви руку остајем

Радоје Контић.

Из КОТОРА. — Његовој Свјетлости милостивом господару Николи I.

Душанов Бог, који је српску слободу у тој кршевитој Гори до данас неповриђену сачувао, и Вас као чувара њена на том витешком пријестолу издигао, данас је рођењем нашега нашљедника цијело Српство новим духом оживио и обрадовао. Одушевљен и ја овом давно очекиваном радошћу из дубљине свог срца пратим искрени усклик: Да милостиви Бог поживи на ослобођење бједне браће као и на поносно препорођење рода, Вашу Свјетлост са Нашљедником. Живијели! Најпонижнији

Ристо Милић.

Из КОТОРА. — Негађи учитељ покојног књаза Данила и чиновник владике Петра II. радосно честита нашљедника Вашој Свјетлости.

Ђорђе Срднћ.

Из КОТОРА. — Његовој Свјетлости господару Николи I.

Данас кад је витешкој Црној Гори давно изгледана звијезда у сретном нашљеднику искрснула и Вашој се Свјетлости најватренија жеља испунила одушевљен тијем и радошћу цијелога српства, из дубљине своје душе пратим Вам своје жарко радовање и честитање.

Вуко Савов Петровић.

Из ОРИЈЕ ЛУКЕ. — Попу Ристу па Цетиње.

Како смо примили весели глас, пијесмо могли одмах ти одговорити због великог весеља и чинећи шендук, прво с пијаце, па одмах смо потрчали на пазар и ту се чинило велико весеље и топови су пуцали и пушке непрестано са свију страна. Игри и пјевању не бјеше краја. И ја стари поигра сам 12 пута од премноге радости. Богу благодарење учинисмо и да га Бог живи много љета. амин! Да ти је виђети, шта се радило данас на пазар, то ко није видно не може томе краја знати. И молимо све ни непрестано телеграфирај за све са Цетиња, јер колико имамо веселости толико имамо жељу, да нам јавите. Живио књаз и наш краљ нашљедник!

Поп Ђоко и Бајо Бошковић.

Из ЗАГРЕБА. — Његовој Свјетлости кнезу црногорском Николи I.

Срдачно честитамо рођење прворођеног младог нашљедника, Вашег сина. Нека живи у здрављу на весеље и корист наше миле домовине.

Машан и Крсто Петровић.

Из РИСНА. — Свјетломе кнезу слободне Црне Горе.

Честитам Вашој Свјетлости сина, нашљедника слободне Црне Горе. Живило Њезино Височество! Красите се вијенцем славе! На срећу рода свога живијели!

Прото Аврамовић.

Из РИСНА. — Свјетломе књазу црногорском.

Радујем се рођењу нашег нашљедника. Живио! Живила нада српска!

Кончаревић, администратор Леденички.

Из БУДБЕ. — Његовој Свјетлости кнезу Николи.

Честитам срећан порођај Вашег нашљедника. Живио на понос српства, дачни огранак витешкога дома! Био достојан потомак врлијех предака својих! Као Душан прикупио расејано Српство! Ваше Свјетлости најоданији

Архимандрит Висарион.

Из КОТОРА. — Свјетломе књазу (преко г. Ј. Сундечића.)

Свако се српско срце радује срећном поворођеном свјетлом књажевском нашљеднику, па и моје. Слава поносу и спасу јуначкога народа нашега, радости витешкога срца, Свјетлога књаза.

Нико Стефановић.

Из КОТОРА. — Свјетломе књазу Николи I. Милостиви господару! Радосна вијест мене и цијелој породици освану. Радујући се твом нашљеднику, милостиви господару, Боже дај, да за цио српски и црногорски народ буде у велики и добри час родно се.

Вуко Петровић.

С ПРЧАЊА. — Његовој Свјетлости кнезу Николи I.

Ако Ваш поворођенац Вама подобан буде, биће љубав и понос нашега народа. Ја сам прерадостан.

Д-р Верона.

С ПРЧАЊА. — Честити књаже, Никола I. Великом радошћу изјављујем моја и мојијех честитања на славном рођењу нашег нашљедника.

Теодида Жбутига

Из КРАГУЈЕВЦА. — Војводи Пламенцу.

Дође ми радосни глас. Желим да млади нашљедник здраво, дуго поживи и да срећно по цијело српство буде.

Панта Пејовић.

Из ЈОШМЦЕ. — (Преко г. Ј. Сундечића.)

Радосни глас о рођењу књажевића усхитио је сваког Приморца. Изјавите Свјетломе књазу моја најсрднија честитања и жељу, да му Бог нашљедника и српски народ с њим усрећи на пријестолу Душанову.

Капетан М. Ђурковић.

Из ХЕРЦЕГ НОВОГА. — Свјетломе књазу Николи I.

Живио нашљедни књаз! Што разасртро сабрао и срећно српском царицом управљао! Бабић, ц. кр. срезки повјереник.

Из ХЕРЦЕГ НОВОГА. — Његовој Свјетлости књазу Николи.

Живио престолонашљедник! Нашљедно цијелу Душанову царицу и сретнију од Душана. Стеван Перацић, свештеник из Куга, Никола Цјетковић.

Из ДУБРОВНИЦА. — Књазу Црне Горе.

Изволите Свјетлости Кнеже примити моја честитања, и подијети их Њеној Свјетлости Кнегињи. Ја сам с радошћу вијест примио и благодарим Вама што сте ме изволели учинити учасником ваше радости,

Јопин, руски консул.

Из БЕЧА. — Његовој Свјетлости Николи I. кнезу Црне Горе.

Радујем се да могу изјавити моја честитања Вашој Свјетлости на рођењу кнеза нашљедника.

Рајевски.

— Ваша Висост!

Благи створитељ обдаривши Вашу Висост мушкијем нашљедником обрадовао је свака срца у којима право славско срце куца.

Томе дивном осећању не могах заиста одољети добротски синови, који су од малена навикли да љубе све оно, што би могло милосту нашем народу узвисити славу.

Тијем буди угодно Вашој Висости при овој сретној пригоди примити ову искрену изразу најживљег усхићења и жарког честитања, које ниже поднели, као вјерни тумачи својих суграђана имају част овђе поклонити се Вашој Висости и велеславној матери новорођеног чеда.

Јаки Бог удјелио дуго здравље томе младом огранку племенитог славјанског стабла, да буде у своје вријеме, како утјеха и подријељење Ваше у старости, тако и понос и дика јуначке Црне Горе, подпора и стуб миле домовине.

Са најдубљим поштовањем.

У Доброти 1. Јула. 1871.

Ваше Висости

Најпонижнији и најоданији слуга
Гргур Радонић,
мјесто-начелник

Присједници:

Стијепо Радмир,
Богдан П. Ивановић,
Јован М. Радонић.

ЈАВАН ИЗВЈЕШТАЈ.

(Свршетак.)

29. На трошкове манастира Дечано два 26.000 гроша, и нијесам их повраћао.

30. Конак у селу Хоци, саградио сам својим новцем и дао сам га манастиру Дечанима, не тражећи никакве користи. Потрошио сам на њ 15.000 гроша г. 1857.

31. Једну ливаду, коју сам купио за моје новце у селу Добродолу за 20 цес. дук. дао сам манастиру Дечанима.

32. Купио сам за 6.500 гр. манастирскијех новаца земљу у селу Добродолу која је врло корисна манастиру.

33. Купио сам три комада ливаде и једну њиву Гучицу за корист манастира, за 4000 гр. манастирскијех новаца.

Од свега тога имам вјерне признанице.

На Цетињу 26. Маја 1871.

Кирија Андрејевић,
архимандрит у Вис. Дечанима.